U BLIZINI STRAHA

Tomislav Krznar, *U blizini straha*: *iznova o problematici zaštite okoliša u bioetičkom kontekstu*, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2014., 237 str.

Prema teološkom nauku, božanska mudrost koja je stvorila ljudska bića, stavila im je u obavezu davati právo svemu što ima právo (*ḥaqq*). Čovjek je dužan poštivati prava svih bića, a ne samo prava njemu srodnih. Suštinski gledano, čini se da i knjiga, čiji prikaz nudimo u narednim recima, stavlja naglasak upravo na to. Knjiga autora Tomislava Krznara o kojoj je riječ jeste *U blizini straha* s podnaslovom: *iznova o problematici zaštite okoliša u bioetičkom kontekstu*.

Objašnjavajući zašto spominje strah u naslovu, autor veli da je, prije svega, strah egzistencijalna dimenzija ljudskog postojanja, ono što je utkano u samog čovjeka. Drugo, strah je očitovanje relacije, ili radije, nedostatak kvalitetne relacije, pa se na taj način može kazati da je strah odjek praznine. U tom sklopu praznine dominira manjkavi odnos čovjeka sa svijetom kao cjelokupnošću bivanja, svim onim što postoji. Treće, strah je rezultat otuđenosti, onakvog djelovanja čovjeka koje ne čini dobro, nego stvara prazninu smisla, dok se dio te praznine vraća čovjeku samom u obliku straha. Zapravo, strah je čovjekov proizvod. I konačno, pita se autor, šta to čovjek čini da mu se njegovo djelo njemu samome čini zastrašujućim? Odgovor na ovo pitanje, prema njegovom mišljenju, može se ocrtati i kao odgovor na pitanje o strahu u naslovu knjige.

Stranice koje slijede napisane su s razlogom da se barem dijelom pronikne u sklop znanja koji djeluje uništavajuće po život. Krznar kaže da sama činjenica uništenja budi strah, jer učinci tog uništenja prijetnja su na mnoge načine cjelini života, a ta pojava nije funkcionalno rastumačiva, barem ne sasvim. Pored toga, učinci uništenja su prijetnja svijetu, ovdje shvaćenom kao sklop društvenih i običajnih događanja. No, uništenje života prijetnja je i postojanju čovjeka, bilo kroz globalno uništenje, ili kroz nepovratne transformacije bivanja. Odatle prema autoru pojava straha i na stranicama ove knjige.

Što se tiče podnaslova: *iznova o problemima zaštite okoliša u bioetičkom kontekstu*, treba kazati da su stranice ove knjige primarno zamišljene kao zbir građe za kolegij *Bioetika* na *Studiju lovstva i zaštite prirode* na

Veleučilištu u Karlovcu. One su već jednom objavljene, iako u značajno manjem obliku i u mnogo užem spektru poruka. Pojavila se potreba novog prezentiranja problema zaštite okoliša u bioetičkom kontekstu, pa odatle ono *iznova* u podnaslovu knjige.

Ovdje se, zapravo, iznose nova gledišta za raspravu o problemima zaštite okoliša. Autor je te probleme promatrao s pozicija u kojima se filozofski nastoji proniknuti u bît problema, konkretno uništenja života, te dati temeljito tumačenje o razlozima tih problema. Na taj način on govori o pokušaju razumijevanja i istovremeno želji da se usmjeri prema rješenju.

U prvom dijelu knjige naslovljenom *Ispravno činiti?* autor nastoji približiti neke osnovne pojmove vezane za etičku problematiku, uglavnom shvaćenu sa socijalnih gledišta. Tako je u ovom poglavlju riječ o problemu odnosa, demokraciji, komunikaciji, zahtjevu, obavezama, naporu, djelovanju i radu. Krznar je pokušao dati neke osnovne uvide u probleme koji nam se čine važnim za razumijevanje daljnje rasprave. U dotičnom poglavlju je nastojao predstaviti koncepte koji su nam potrebni da bismo se mogli uspješno približiti problematici zaštite okoliša u društvenom, posebno bioetičkom kontekstu. Ovdje se daje temeljni opis problematike zajedništva, demokracije, političkih mehanizama, racionalnog utemeljenja stavova, općevažeće strukture donošenja odluka te problematike rada u dvije dimenzije, prvoj historijskoj koja je nastojala rasvijetliti egzistencijalne dimenzije rada, i drugoj, ekonomskoj, u kojoj je ocrtan proces desupstantiviranja rada u korist stvaranja konzumerističkih mehanizama. Ove su pozicije neophodne za daljnji tok rasprave, a spomenutim problemima se autor nekoliko puta vraća.

Ovim poglavljem su se htjele dati neke temeljne pozicije za raspravu o zaštiti okoliša, time što bi se htjeli prikazati neki osnovni etički koncepti i njihova problematičnost. Isto je autor, samo s gledišta temeljnih environmetalističkih pojmova, učinio i u drugom poglavlju naslovljenom *Okoliš je sve oko nas*?, nastojeći razabrati pojmove kao što su: priroda, okoliš, ekologija, doba ekologije i zaštita prirode. U ovom poglavlju su ocrtane temeljne pozicije vezane za mogućnost pristupa ekološkim temama iz perspektive društvenih ili humanističkih znanosti, posebno filozofije, te su se nastojale protumačiti najznačajnije pozicije, kako konceptualno, tako i terminološki, čime bi se stvorio okvir za raspravu o problemima zaštite okoliša.

Treće poglavlje, *Čovjek – priroda – okoliš* je oblikovano kao promišljanje o problemu odnosa okoliša i kulture u konkretnim geografskim određenjima te pojedinim izazovima na području zaštite okoliša koje nam donosi znanstveno-tehnološka civilizacija.

Do četvrtog poglavlja se pokušava ocrtati horizont za raspravu o problemima okoliša u bioetičkom kontekstu. Prema tome, u prvom poglavlju je autor nastojao izložiti neke temeljne etičke koncepte, a u drugom i trećem dati početne pozicije za raspravu o problemima zaštite okoliša fokusirajući se na analizu pojmova i određivanje karaktera mogućeg filozofskog pristupa problemu odnosa čovjek – priroda. U četvrtom poglavlju Krznar namjerava poduzeti promišljanje koje se možda pomalo udaljava od glavnog toka rasprave. Naime, on ocrtava problem znanosti u društvenom kontekstu i to kroz dva gledišta. Prvo je vezano za problem uloge medija u savremenom društvu, a drugo za fenomen spektakla. Poveznicu ovim uvidima nastoji pronaći u problemu zdravlja. On je nastojao u ovom poglavlju, *Znanost u društvenom okružju*, prikazati neke probleme savremenog čovjeka, odnos zdravlja i bolesti, problem hiperkonzumacije, problem spektakla, te problem odnosa znanstvenog znanja prema cjelini ljudskog života. U jednom dijelu rasprave, u okviru ovog poglavlja, prikazuju se veze nekoliko problema koji iskrsavaju na zajedničkoj platformi brige za zdravlje. Probleme autor predstavlja kroz tri dimenzije. U prvoj je riječ o zaboravu zdravlja kao mehanizmu odnosa prema vitalnom dijelu čovjekova života. Druga dimenzija koja je posebno istaknuta, vezana je za karakter tog događanja koji je nazvan spektaklom. Treća dimenzija rada je prikaz nekih konkretnih problema vezanih za komercijalizaciju zdravstva.

U sljedećem poglavlju, *Rex exstensa*, koristeći Descartesovu sintagmu, autor prikazuje razmjere štetnog čovjekovog djelovanja na život kroz prikaz genetičkih modifikacija, patenata na život, eksperimenata na životinjama i pojedinih aspekata fenomena globalizacije, dok u šestom poglavlju, *Imperativ održivosti*, predstavlja, s jedne strane, probleme lokalne zajednice i nacionalnog interesa, te siromaštva, s druge strane.

U narednom poglavlju, *Ozelenjenje demokracije*, nude se temeljne informacije o demokraciji, proceduri, totalitarizmu i slično, uz odgovor(e) na pitanje zašto nam je demokratski sistem i demokratski način donošenja odluka neobično važan za rješavanje problema zaštite okoliša. U posljednjem poglavlju, naslovljenom *U predvorju bioetike*,

autor nastoji dati osnovne informacije o bioetici, njenom nastanku i razvoju, njenim američkim i evropskim korijenima te posebnostima.

On smatra da promišljanje o bioetici izneseno u ovoj knjizi može poslužiti kao nastojanje oko cjeline, oko onoga, barem kada je u pitanju zaštita okoliša, čiji su ciljevi briga i očuvanje, a ne korištenje i komocija što je upravo put bioetike. Također, ovdje se pokušava dati slika sastavljena od dijelova koji tek skupa s ostalim dijelovima daju cjelokupni doživljaj, jer, svaki dio za sebe ne kazuje mnogo.

Na kraju, autor ukratko rezimira sadržaj knjige pa kaže kako je tu riječ o odnosu čovjeka i prirode – okoliša i to na način da je temeljna karakteristika tog odnosa ljudska destruktivnost. Postoje mnoge elaboracije destruktivnosti od onih koje kazuju kako čovjek uništavajući okoliš uništava samog sebe, do onih, kako, naprimjer, kazuje *dubinska ekologija*, da okoliš može bez čovjeka, pa destrukcija koja vodi samouništenju čovjeka prirodi dugoročno ne otima ništa. Ipak, autoru se čine ovi zaključci presmjelima pa rješenje traži u drugim okolnostima. Tako kreće putem bioetike kao mogućeg sklopa rješenja destruktivnih okolnosti čovjekova djelovanja.

Na kraju vrijedi kazati da prema riječima samog autora razmišljanja dana na ovim stranicama nikako nisu konačna, ona to ne mogu biti ni zbog činjenice da su po definiciji fragmentarna, no, kaže Krznar, za nadati se da su dovoljno poticajna da svako u tom sklopu nađe svoj dio interesa koji ga može potaknuti na daljnje istraživanje, jer je bioetika bez pojedinačnog angažmana nezamisliva i besmislena, pa upravo u tom segmentu pojedinačnog istraživanja ona dobiva svoje određenje i razlog postojanja.

Ono što posebno odgovara pedantnom čitaocu jeste i terminološka preciznost, koja je u knjizi *U blizini straha očita*. Također, na početku svakog poglavlja se nalazi citat koji je vezan za sadržaj što se izlaže u narednim recima čime na dopadljiv način uvodi čitaoca u sâm tekst.

Kažimo i to kako se na stranicama ovoga djela često pomalja riječ *promjena*. Kako vidimo, radi se o čovjekovoj potrebi da nešto promijeni nabolje, a bioetika tu može biti od značajne pomoći. Autor isto tako ističe da je srce svake promjene obrazovanje, kao jedina platforma oblikovanja nove svijesti. Otuda i ova knjiga ima udžbeničku intenciju.

Haris Dubravac